

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KIRKEHISTORISKE SAMLINGER,

FJERDE RÆKKE,

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE

VED

HOLGER FR. RØRDAM,

Dr. phil., Sognepræst.

ANDET BIND.

KJØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS UNIV. BOGHANDL. G. E. C. GAD.

THIELES BOGTRYKKERI.

1891—93.

Efterretninger fra Laaland.

Under ovenstaaende Titel er i nærværende Tidsskrifts 3. Række, VI. Bind meddelt en Del kirkehistoriske Bidrag, især hentede fra Povl Rogerts indholdsrige haandskrevne Samlinger om Laaland. Hvad her følger, er en Fortsættelse, der ventes afsluttet i et følgende Hefte.

I.

Adkomstbreve for Præstekaldene i Fuglse Herred.

Følgende Registratur indholder Udtog af Breve, som for største Delen nu ere tabte, og den er saaledes af ikke ringe Værd i historisk og topografisk Henseende. Det er Povl Rogerts Udtog af Hr. Jørgen Christiensen's Provstebog. Naturligvis vilde det have været langt at foretrække, om vi havde kunnet lægge selve Provstebogen til Grund for Meddelelsen. Men den er desværre forlængst tabt, saa maa vi endda være tilfredse med, at den flittige Rogert i sin Tid har gjort Uddrag af den¹⁾. Hans Retskrivning var der ingen Grund til at bevare; men hvor sjeldne Ord, mærkelige eller tvivlsomme Udtryk forekom, ere de nøjagtig gjengivne efter Haandskriftet samt fremhævede ved Anførelsestegn, eller en Forklaring tilføjet i Parenthes i Texten eller i en Anmærkning under samme.

---

¹⁾ Thottske Saml. 730 Fol., S. 321—25.

*Udtag af den Fortegnelse over Kirkernes, Præsternes og Deg-
nenes Adkomstbreve, Tillæg og Indkomster i Fuglse Herred,
som findes i sal. Provst Jørgen Christensens Provstebog, skreven
Aar 1563.*

Hillested.

Præstegaarden har 16 Breve, som Provsten annammede til sig, da han var der at befordre Hr. Peder Cortsens¹⁾ Kald 1563, første Søndag efter Mortens Dag; hvoraf de 5 ere Pergamentsbreve og de 11 Papirsbreve.

Nr. 1, dat. 1428 næste Tirsdag efter S. Michels Dag paa Landemode, lyder paa en Sjælegavejord, som Jens Bonde gav for sig og sine Børn til Hillested Præstebord, og blev dømt at være til samme Præstebord.

Nr. 2, om samme Sag, udgiven af Fulgse Herredsting 1429.

Nr. 3, dat. 1437, lydende om en Ager, som ligger sønden næst til Grymmers Kilde, som Niels Spuur trættede paa.

Nr. 4, udgivet af Fuglse H. Ting 1439 paa et Bol i Hafverløche By i Østofte Sogn, som ligger til Hillested Præstebord.

Nr. 5, et Nævn om samme Sag. NB. Disse Breve vare erhvervede af Hr. Henning Æskesen, en duelig og »herdug« Mand, som kjendt er.

Papirsbreve. Nr. 1, dat. Aaleholm 1534, Søndagen næst efter vor Frue nativitatis, lydende, at Hr. Otto Krumpen forligte Hr. Jørgen, Sognepræst i Hillested, med Sognemændene om Præsteskovene etc.

Nr. 2, 3, 4, 5, som ere Adkomster paa en Ager og Rude Engen, er forhvervet 1468 af den daværende Sognepræst, Hr. Hans Jensen.

Nr. 6, som lyder, at Beboerne paa den saakaldte Abelds-

---

¹⁾ Se Ny kirkehist. Saml. II, 761—2. Kbhvns Univ. Hist. II, 734—6.

gaardstoft har ikke holdt »Ting Red«¹⁾; er forhvervet af Hr. Peder Ipsen.

Nr. 8, 9, 10 angaaende Præstegaardens Tilliggende, forhvervet af Hr. Jørgen Nielsen 1540.

Nr. 11, om en Ager ved »Hafve Vaadet«, dat. Laalands Landsting, 1550 udgivet, er forhvervet af Hr. Knud i Hillested.

Fuglse.

Præstegaarden har 15 Ejendomsbreve, deraf:

Nr. 1, et Pergamentsbrev, dat. 1450, Fredagen næst efter vor Frue Dag Visitationis, udi Maribo Brødre Taleport, lydende, at Fuglse Præst kan med Rette »frie 100 Lofsvin« paa tvende Enemærker, naar Olden er til, og kaldes samme tvende Enemærker: Kirkeskov og Præstevænge.

Nr. 2 er et Tingsvidne af Fuglse Herreds Ting, dat. 1449 den Tirsdag næst for S. Clemens Dag, og lyder det Brev om en uvillig Aasyn paa Præstevænge og Kirkeskov, hvad samme Vænge kunde taale til Oldensvin, naar Olden var. Hvilke Aasynsmænd vidnede, at Præsten kunde i samme Vænger »frie 100 Lofsvin«. Saa lygte og samme Brev, at Præsten kunde fri tage sine Svin af noget omiggende »Fald«²⁾.

Nr. 3, et perg. Tingsvidne om Nævn paa noget Gods i Flordrup, hvorudi Fuglse Præst sværges »Ervedet« til Landgildet til evindelig Eje; dat. 1448, Tirsdagen for purificationis Mariæ.

¹⁾ Formodentlig Tingridt (eller Tingrider). Om Betydningen af dette Ord bemærker P. Rogert etsteds i sine Samlinger: »Det var i fordums Tid Skik, at hvert Sogn (i Laaland), som laa under Landstinget, sendte et ridende Bud did, hvor Landstinget holdtes, for ved samme Bud at blive underrettet om, hvad der passerede ved Landstinget; og den, som saaledes var i Sognets Ærende, blev kaldet en Tingrider. Naar samme kom fra Landstinget, underrettede han sit Sognefolk By fra By hvad ved Landstinget den Gang var forløben«.

²⁾ Blandt de forskjellige Betydninger, »Fald« har i det ældre Sprog (Kalkar, Ordbog over det ældre danske Sprog I) synes »Jordstykke ell. Ager« bedst at passe her.

Nr. 4, et perg. Brev, er et Vidnesbyrd, givet af Domprovsten i Laaland i Fuglse Kirkes Vaabenhus Aar 1447, næste Tirsdag efter Julehelligt, lydende om nogen Fuldmægtige, gjorde af Konning Christoffer, skulde overvære, at den Nævn skulde gaa retteligen og skjellig, og siden hende stadfæste etc. Hvilke hørte, at Hr. Michel Grubbe fremgik for samme Fuldmyndig og Nævnsmændene med skjellig Bevisning, at det Gods i Flordrup hører med al Rette til Fuglse Præstegaard.

Nr. 5 er et Landemodesvidne givet i Tirsted Kirke, dat. 1433 Tirsdagen næst efter Trinitatis Søndag, lydende, at 12 Dannemænd af Fuglse Sogn haver svaret i Sandingen, at det Gaardsædegods, som kaldes Pudevaars Jord, hører med Rette til Fuglse Præstegaard.

Nr. 6, Hr. Oluf Axelsens Brev, i Vallø, Ridder, givet paa Aaleholm 1445 feria 3 pascæ, lydende, at han haver givet sit Minde til, at hans Hustru Johanne haver opladet og fra sig antvordet det Gods, som hørte til Fuglse Præstegaard og Kirken, »som Uge ervedt« Peder Mortensen i Flordrup gjorde til Kjerstrup; item en Kirkejord, som Jens Marcussen haver; item et Byggested, som kaldes Pudevaars Jord, fordi det med Rette hørte til Præstegaarden.

Nr. 7, Hr. Michel Grubbes egen Bekjendelse, dat. MCD.¹⁾, lydendes, at han med sine Sognemænds Samtykke haver bevilget til Fuglse Kirkes Bygning hver 3die Oldensvin af de tvende Enemærker, Præstevænge og Kirkeskov.

Nr. 8. Jens Pedersen, Foged paa Kjerstrup etc. dat. 1446; lyder om den Mening og Opladelse, som det sjette Brev.

Nr. 9, Biskop Mogenses Brev, som deler og dømmer om Tiende af nogen Jord mellem Fuglse og Jærendelef Præster, dat. 1463²⁾.

¹⁾ Dette Aarstal kan neppe være rigtigt, da Michel Grubbe først senere var Præst her (s. ovf.).

²⁾ Dette Brev findes trykt efter Originalen, i Danske Mag. II, 10—11.

Alle disse Pergamentsbreve forhvervede Hr. Michel Grubbe, Sognepræst til Fuglse Kirke, en drabelig Mand og »herdug«, som paakjendes.

Papirsbreve ere 6. Nr. 1, Biskop Henniches udi Odense etc. Magt og Befalings Brev, dat. 1446 in profesto inventionis sanctæ Crucis, lydende, at Hr. Michel Grubbe skulde paa Bispens Vegne forsvare det Gods, som ligger til Fuglse og Thorslunde Kirker.

Nr. 2, et Forbudsbrev af samme Biskop, dat. 1440 in profesto St. Michaelis Archangeli, lydende, at ingen under Band skulde bevare sig med St. Laurentii Toft, som ligger udi Bøserup, som Henning Skræder bebygte og paabor.

Nr. 3 er et Sognevidne udgivet af Thorslunde Sognekstevene, under Datum 1534 den Søndag næst efter St. Augustini Dag, lyder om et Spørgsmaal til alle Sognemændene, om nogen haver hørt Ile eller Kjære paa noget af den Jord, som ligger til Thorslunde Præstegaard. Dnus Johannes piæ memoriæ.

Nr. 4 er et Tingsvidne udgivet paa Musseherreds Ting, dat. 1553 den Torsdag næst efter St. Galli Dag, om en Jord, som ligger i Onderup og skylder $\frac{1}{2}$ Pund Byg til Fuglse Præstegaard, og haver samme Jord ligget til Fuglse Præstegaard i 30 Aar.

Nr. 5 er et Vidnesbyrd, udgivet af Birgitte Mortensdatter i Flintinge, under Datum 1555, lydendes, at hun og hendes Søn Jørgen Olsen haver fæst en Ørtug Land af Præsten i Fuglse, og giver aarligen deraf til Skyld 1 Tønde Byg til samme Præst og ingen anden.

Nr. 6 er et Vidnesbyrd, udgivet af Jens Pedersen i Flintinge, under Datum 1529, i hvilket han bekjender at have haft samme Ørtug Land af Fuglse Præst og ydet til Fuglse Præstegaard aarligen 1 Td. Byg.

Præstegaarden haver af Arilstid haft Herlighed over alt Godset, som dertil ligger, item af Thorslunde Præstegaard kvit og fri uden al Gjensigelse¹⁾.

¹⁾ I Hdskr. staar: Gjengivelse.

Bona mensalia eller Landgilde er 12¹/₂ Pund Byg 5 Skp., 1 Pund Havre 5 Skp., herudi er beregnet Præstegaardens Landgilde af Thorslunde.

Tjenere til Fuglse Præstegaard 6 og Landgildepenninge 3 Mk. Præstegaardsagre er »ni sinde tinge« Skjepper og Eng 10 Læs. Almissekorn 3 Pund. Helmissepeng 12¹/₂ Mk. 1 Sk. Decimantes i begge Sogne 67. Inventarium: 1 Bord, 2 Bænke.

Kirken.

Kirkejord er 7 Skp. Land. Her foruden er et Stykke Jord, som kaldes vor Frue Jord, af hvilken plejede at holdes Gildeslys; den Jord haver Hans Lavritsen i Værge og vil hverken vise hende fra sig ej heller give Landgilde deraf til Kirken. Fra denne Kirke er undrykt 3 Pund Byg aarlig Landgilde, og beviser Provstens Hr. Peder Rasmussens Kirkeregister, at velb. Anders Gøje skulde det have fra Kirken.

Thorslunde Kirke¹⁾.

Provstens Register beviser med hans egen Haandskrift, at denne Kirke haver ombaaret (o: savnet) aarlig Landgilde 2¹/₂ Pund Byg, hvilke velb. Anders Gøje skulde (o: skal have) oppebaaret.

Bursø og Krønge Sogne.

Bursø Kirkejord er: vor Frue Jord, skylder aarlig 1 Pd. Byg; item en Ager, kaldes Krysm²⁾ Ager, skylder 2 Grote etc. Saa meget som man forfarer af Kirkebogen, endog det er vanskeligt at læse, gives der tilkjende, at Bursø Kirke skulde have ombaaret 2 Pund Skyld, hvilke man mener, Anders Gøje skulde have.

Krønge Kirke har ingen Ejendomsbreve uden Kirkebogen. Kirkejord er 9 Skp. og ved 4 Læs Eng i alle Marker og en Skovlund, som kaldes S. Karine Lund.

¹⁾ Da Annex til Fuglse.

²⁾ Denne Ager er da formodentlig givet til Krysm (o: Salve), som brugtes i den katholske Tid.

Præstegaarden.

Kirkebogen giver tilkjende, at Præstegaarden haver haft bona mensalia, 4 Pund, nogen Tid forleden siden, men nu er borte, et dicunt, quod sint sub ditione Andreae Gøje.

Præstegaarden har ingen Breve om Præstegaards Jord og Tillæg. I Kirkebogen findes heller intet derom. Men ellers findes ved Præstegaarden 2de kgl. Breve.

Det ene givet af Fred. I, dat. 1531, lydende, at Kong Frederik annekterede Horeby og Bursø.

Det andet er Kong Christiani 3^u, dat. 1555, lydende, at Bursø skal være Annex til Horeby, og Krønge tillukt¹⁾.

Jærindelev og Oulstrup.

Præstegaarden har 2 Tjenere, skylder aarlig 2¹/₂ Pund Byg og 18 β, og har altid haft Herligheden.

Oulstrup har 4 Pergamentsbreve:

Nr. 1, dat. 1448 anden Dag Conversionis sancti Pauli, lydende paa to Gaarde, som ligge i Jærindelev og hører til Oulstrup Kirke; samme 2 Gaarde yde 4 Pund Byg.

Nr. 2, dat. 1463 af Fuglse Herreds Ting, lydende om et Byggested i Engebølle, skylder ¹/₂ Pund til Oulstrup Kirke.

Nr. 3, dat. Fuglse Herreds Ting 1471, lydende om et Gaards Rum, liggende i Biernese, til Oulstrup Kirke skylder 6 Skilling.

Nr. 4 er et Nævn-Brev, givet i Horeby Kirke, om de 2de Gaarde i Jærindelev, dat. 1437.

Oulstrup Kirke har 8 Tjenere, skylder 5¹/₂ Pund Byg, ¹/₂ Pund Rug.

Taagerup Kirke

har ingen Ejendomsbreve²⁾; men i Kirkebogen findes dens Ejendomme forklaret.

¹⁾ Se Danske Kirkelove I, 424.

²⁾ Et Afladsbrev af 1470 for Taagerup Kirke findes hos Trojel, Gamle Efterretn. om Fuglse Hrd. I, 25 f.

Præsten har ingen Ejendomsbreve, og i Kirkebogen findes intet om hans Tillæg. Han har 1 Tjenere, skylder aarlig 1 Pund Byg og 25 Skilling.

Ringsebølle¹⁾ eller Eyeby Kirke.

haver 7 Pergamentsbreve:

Nr. 1 er givet af Domprovsten og Præsten i Nakskov, ved Navn Hr. Conrad, givet udi almindelig Landemode udi Tirsted, dat. 1428, lydende, at hvis Gods Hr. Henrik, Sognepræst i fordum Tid i Rødby, havde af Ringsebølle Kirke, det havde han med Kirkeværges og Sognemænds Minde og Tilladelse.

Nr. 2, givet af samme Provst, under Datum 1426²⁾ anden Dag Botulphi, at Bisp Hans af Odense hørte i Rette Sognepræsten af Rødby og Kirkevæрге og Sognemænd af Ringsebølle, hvor Sognepræsten er da bekjendt (∴ tilstod), at hvis han havde af Ringsebølle, det havde han med Villie og Venskab og ikke med Rette.

Nr. 3, et Landstingsvidne, lydende om et Brevs Fornyelse i den Mening, som de 2de første, under Dat. 1414 in profesto Corporis Christi.

Nr. 4 er givet af Biskop Nafne udi Odense, dat. 1437, lydende, at Hr. Niels Offesen, Sognepræst udi Rødby, og Eyeby Kirkevæрге og Sognemænd var i Rette om Jord, som ligger til fornævnte Eyeby Kirke, og blev de saa forligte, at samme Præst skulde beholde i sin Tid det Gods, som ligger i Rødby etc. Item der til med skal han have i sin Tid en Ager af Eyeby Kirke i sin Livstid for Vin og Offledt (∴ Oblat) at holde til Eyeby Kirke uforsømmeligen; men naar den Præst afgaar, da skal samme Gods og Ager [komme] til Kirken igjen.

¹⁾ Ringsebølle var før Reformationen et eget Pastorat; men 1539 annekteredes det til Rødby (se Danske Kirkelove II, 7—8).

²⁾ Da Biskop »Hans» (∴ Johannes Avonis eller Jens Ovesen) døde 1420, er Provstens Brev, om Aarstallet er rigtigt, udstedt flere Aar efter Biskoppens Død.

Nr. 5, givet af Fuglse Herredsting 1436, lydendes, at 16 Mænd, Riddersmænds Mænd og Bønder, svore Ringsebølle Kirke sit Gods til, som Hr. Heli, Sognepræst i Rødby, og Ringsebølle Kirkeværge trætte om, med mere, som det Brev indeholder.

Nr. 6 er et Landstingsvidne, givet Aar 1490, Onsdagen næst for S. Joh. Baptistæ Dag, lydende som det forestaaende Tingsvidne om det Nævn paa Ringsebølle Gods.

Nr. 7, et Skjødebrev, dat. 1414, hvorved Hr. Henrik Vordenberg, Ridder, skjødede til Eyeby Kirke og til Præstebordet ibid. 3 Gaarde og Gods etc. Hvor de ligge og hvad de skyldte, formelder Brevet videre; og gik dette Skjøde paa Aalevad i Bisp Hans' af Odense Nærværelse.

Her foruden findes tvende Papirsbreve, det ene er Hr. Helle Andersens Bekjendelse, lydende, hvor meget han haver haft af Eyeby Gods og Jord, og det med Kirkeværges Villie og Samtykke. Det andet lyder, at Degnen Hans Ibsen havde en Ager af Kirken i Ringsebølle for at holde Salt¹⁾ og Røgelse. — Disse Breve er meste Parten fordærvede af Forsømmelse.

Egeby Kirke har 10 Tjenere, som skyldte i alt 12 Pd. Byg og 10 Skjeeper aarlig.

Rødby

Præstegaards Jord til Ringsebølle er 10 Punde-Land; Eng 20 Rødby-Læs. Præstegaards Jord til Rødby er 4 Punde-Land; Eng 12 Læs, salt og færsk. Kapellanen er tillagt en Jord, kaldes Presinge Vraa, 12 Skjeeper Havreland, 6 Læs Eng og et halvt Pund Byg aarlig.

Seddinge

har 5 Pergamentsbreve og 2 Papirsbreve:

Nr. 1, et Lavhævds [Brev] af Laalands Landsting, under Dat. 1538, lydende om en Lavhævd paa al Jord og Ejendom til Seddinge Kirke.

¹⁾ Anvendtes ved Exorcismen.

Nr. 2, et Herredstings Vidne af Fuglse Herred 1491, lydende om en Lov paa Lavhævd paa al den Jord, som ligger til Seddinge Kirke, bygt og ubygt.

Nr. 3, et Tingsvidne af Fuglse Herredsting, givet under Dat. 1498, lydende paa $\frac{1}{2}$ Pund Skyld, som ligger i Nørre-
marken og hører til Seddinge Kirke.

Nr. 4, Erik Matzens Brev af Seddinge Gaard, udgivet 1507, lydende om et Pund Skyld af en øde Jord, som ligger i Bukkehave Marker, hvilket han haver undt og tilladt Seddinge Kirke, dog saa at Forsvaret skal være hos ham og hans Arvinger.

Nr. 5 er et Laalands Landstings Vidne, givet under Dat. 1498, lydende om $\frac{1}{2}$ Pund Skyld, som gaar af en Gaard, som ligger i Nørre-
mark og hører til Seddinge Kirke, og haver ligget dertil i 50 Aar og mere, og er samme kommen af den frie Jord i Nørrefang og ikke af Bondejord.

Nr. 6, et Papirsbrev, er et Laalands Landstings Vidne, dat. 1539, lydende om »een Hydager« imellem Norge og Dansted, som skylder 1 Tønde Byg, hvorledes han er dømt til Seddinge Kirke.

Nr. 7 er om samme Materie.

Kirken haver 6 Tjenere, som give aarlig Landgilde $5\frac{1}{2}$ Pund Byg; foruden Kirkejord, som skylder 30 Skjepper.

Nebbelunde

Præstegaard haver 6 Pergamentsbreve og 7 Papirsbreve.

Nr. 1 er en Landstingsdom udgiven 1533, hvorved 1 Pund Skyld, liggende i Lille Seddinge Mark, var dømt fra velb. Erik Dou¹⁾ og til Nebbelunde Præstegaard.

Nr. 2 er og et Dombrev af Laalands Landsting 1539, lydende paa samme Pund Skyld som det første.

Nr. 3, et Tingsvidne af Fuglse Herredsting 1460, lydende om Frihed paa Oldengjæld paa Seddinge Skov og paa de Skove, som »Skovlob« have paa Seddinge Fang.

¹⁾ Daa?

Nr. 4 er et Sognevidne, givet paa Seddinge Sognekstevne 1457, lydende, at Præsterne til Seddinge Kirke have nydt Ildebrand, Hegnedskov og Husbygning til Præstegaarden af Seddinge Skove.

Nr. 5 er et Tingsvidne, givet paa Mariebo Borgestutning 1469, lydende at Nebbelunde Sognepræst har haft Skovshug til Skjellighed saa vel i de Skove, som de have ikke »Skovloben« ved, som ellers etc., saa vidt Sognefanget rækker, uden i Enemærker.

Nr. 6, en Dom af Fuglse Herredsting 1563, lydende om to Skovhug paa Nørre og Tofte Skove.

Item 5 Papirsbreve, hvoraf de 4 lyde om det Pund Skyld af den Jord i Lille Seddinge Mark, som før er meldt. Nr. 5 er et Lavhævd, givet af Fuglse Herredsting 1532, lydende paa Præstens Tilliggelse. Nr. 6 er en Landstingsdom paa Almissekorn og Hellemissemad og anden gammel Rente.

Tirsted og Skjørringe.

Kirken haver ingen Ejendomsbreve; men i Skjørringe Kirkebog findes noget om dens Tillæg. Tirsted har ingen Kirkebog, noget sligt er skrevet udi.

Præstens Gaard har 5 Pergamentsbreve.

Nr. 1, et Sognevidne, givet under Datum 1473¹⁾, lydende om fri Skov i Tyring Eskemose til Ildebrand, Husbygning og fri Oldengjæld for de Tofte, som ligger i Synder Tirsted etc. som er ret skovløben Jord, og er Præsten af Tirsted fuld Lodsejer i forskrevne Tyring Eskemose.

Nr. 2 er et Landmodesvidne, dat. 1490, lydende om en Ager, som Hans Skynder talte paa etc., som ligger i Smedes Løkke. Item om en Hævd efter Kirkeloven paa hvis Jord, Ager, Eng, Skov og Mark, som ligger i Tirsted Sogn, undtagen nogen Jord, som er indskreven i Messebogen etc. til Løsen.

---

¹⁾ En endnu bevaret Afskrift af dette Brev, der senere skal meddeles, har Aarstallet 1470.

Nr. 3, et Herredstings Vidne af Fuglse Herredsting, under Dat. 1473, lydende om en Aasyn paa skovløben Jord til Tyrings Eskemose etc. hvilken fornævnte Aasyn, som sagde Præsten af Tirsted til fri Ildebrand, Husbygning og fri Oldengjæld. Item lyder og samme Brev paa fri Skov til en anden Toft.

Nr. 4, et Skjødebrev, latinsk, givet paa almindelig Landemode i Tirsted Kirke, under Datum 1382, lydende om Rubbeløkke, som er skjødet til Præstebordet i Tirsted¹⁾.

Nr. 5, givet 1498, lydende om nogen Jord, som er given til Tirsted Kirke.

Nr. 1 af Papirsbrevene er givet paa Tirsted Sognekstevne 1534, lydende om Tiende af Dansteds Gaard til Præsten i Tirsted.

Nr. 2, et Sognevidne, givet af Tirsted Sognekstevne 1547, lydende om en Bolig, som Rasmus Laursen paaboede etc. hvilken har været 50 Aar ved een Plov og Landgilde og givet Almissekorn.

Præstegaards Jord til begge Sogne er 10 Pund Land 10 Skp. og 25 Læs Eng. Præsten har 4 Tjenere, som skyldte aarlig 5¹/₂ Pund Byg, og de 3 give aarligen Landgildepenge, hver 18 β, og haver Præsten Herligheden af Arilds Tid. — Decimantes ere i begge Sogne 65.

Torpe²⁾ Kirke.

Præsten har ingen Ejendomsbreve, ingen bona mensalia.

Præstegaardsjord i alle Marker er 6 Pund Land og 5 Læs Eng. Decimantes 34. Inventarium: 1 Træseng med 1 Fjel, 1 Plovspindel, 1 Plovtist af Jern, 1 Bord ved 4 Alen langt, 1 gammelt Skab.

Kirkens Indkomst findes alsammen mærkelig nok skreven i Kirkebogen.

¹⁾ Dette ret mærkelige Brev, der viser, hvorledes Rubbeløkke er blevet Præstegaard for Tirsted Sogn, findes trykt hos T. Trojel, Gamle Efterretninger om Fuglse Herred, II, 7 ff.

²⁾ D. e. Vejleby.

Kirken har 2 Tjenere, skylder hver aarlig $\frac{1}{2}$ Pund Byg og 18 β eller 2 β grot. Kirken haver og en liden Skov, kaldes Vejleby Kirkeskov. Almissekorn 1 Pund 4 Skp. Af Smaajord eller «Styffjordt» haver Kirken 1 Pund 11 Skp. og det aarligen. Desuden aarlig Landgildepeng, som beløber sig i en Summa 11 Mk. 3 Sk. 1 Alb. Almissekorn 1 Pund 4 Skp.

Aageby Kirke,

som er Annex til Lande i Sønderherred, har ingen Ejendomsbreve eller Kirkebog om Kirkens Ejendom og Rente. Har 4 Tjenere, som skylder hver aarligen 1 Pund Byg; den ene giver 12 β Landgildepeng; de 2 give 14 Mark Vox, den ene 6, den anden 8 Mark. Item en øde Jord, Hans Boesen i Kortrop haver, og skylder 1 Pund Byg og intet mere. Item af andre smaa Jord[er] gaar 1 Pund Byg 1 Skp., og kan Kirkeværgen ingen Forskjel gjøre, hvor mange Skjepper det er. — Kirkeværgen siger, at der er kommen en Skov fra Kirken, som kaldes Aageby Kirkeskov og Jep Torbensens Frue haver, og haver været fra i 15 Aar¹⁾. Item en Jord, som skylder 1 Tønde Byg til Kirken, og Jep Torbensens Tjener haver inde iblandt sin Jord og fæster den af sin egen Husbond.

Præsten til Aageby Sogn, endskjønt han bor i Sønder Herred, haver 3 Breve paa Aageby Præsterente, det ene paa Pergament, de andre paa Papir. Item 3 øde Jorder, og skylder hver 1 Pund Byg til Præsten. Almissekorn 22 Skpr. Helmissemad 7 Proviantbrød. Tiendere 18.

Degnen har ingen Breve, ej heller er skreven i Kirkebogen om Degnebol eller Ejendom. Ingen Degnebol, Skov, Jord eller andet. Almissekorn og Klokkerskjepper kan beløbe sig tilhobe 2 Pund 4 Skjepper.

Østofte.

Kirkens Rente: Byg 5 Pund, Almissekorn 2 Pund, Penge

¹⁾ I Randen: Se derom Visitatsbogen.

2 Sk. grot; ingen Ejendomsbreve; men i Kirkebogen findes om Kirkens Ejendom og videre¹⁾.

Præstens Rente og Adkomst: Ingen Ejendomsbreve; men udi Kirkebogen findes derom Besked. Præsten haver 4 Tjenere, de 3 skyldte 2½ Pund Byg og 3 Sk. grot; den fjerde ikkun 12 Sk. Præstegaardsjord alsammen er 8 Pund Land. Eng 20 Læs. Tiendere 140. Helmisspenge 4 β og 3 af Sognemændene, beløber ungefærlig 24 Mk. Almissekorn 8 Pund, fri Skovshug og Oldengjæld. Inventarium 2 gl. Borde, 1 gl. Skab og 2 Træsenge.

F æ j ø .

Kirken: Ingen Ejendomsbreve. Aarlig Landgilde 1 Skp. Byg af hver Mand, er 70; er i een Summa 3 Pund minus 2 Skp.

Præsten: Ingen Ejendomsbreve eller Kirkebog. Jord 3 Skp. Land, ingen Eng. Intet Almissekorn; men hver Mand skulde give Præsten aarlig 1 Skp. Byg; derfor giver hver Mand en Gaas, og en vis Rente aarlig. Tiendere 70. Inventarium 1 gl. Bord.

Degnens Indkomst er 4 Pund Rug og 4 Pund Byg og 4 Skp., nemlig 1 Skp. Rug og 1 Skp. Byg af hver Mand. Jord 3 Skp. Land. Ingen Eng. Helmissamad 17½ Mk. 4 Sk. af hver Mand. Ingen Degnebol; men hver bygger eller koster selv Vaaning.

F e m ø .

Kirken: Ingen Ejendomsbreve. Jord 1 Skp. Land.

Præstens Rente: Ejendomsbreve ingen. Ager og Eng ingen. Tiendere 41.

Degnen: Af hver Mand 1 Skp. Rug, 1 Skp. Byg, beløber i en Summa 2 Pund 1 Skp. Rug og 1½ Pund 5 Skp. Byg. Ingen Jord. Hellemissemad 1 Bøste Flæsk og 4 Rugleve af hver Mand. Inventarium intet.

¹⁾ Biskop Mogens Krafsses Brev af 1464, hvorved Østofte Sogn henlagdes under Maribo Klosters Patronat, findes trykt i Danske Mag. II, 11—12.

A s k ø .

Findes et Brev, givet under Datum 1512, lydendes, at Hr. Hans Andersen, Sognepræst paa Føjø, haver tilladt, at Askø Mænd maa selv besørge sig en Kapellan.

Kirken haver ingen Rente; men Sognemændene holde hende selv ved Magt af deres egen Bekostning.

Præstens Indkomst: Ejendomsbreve ingen. Jord i alle Marker 46 Skp. Land, som Sognemændene skal pløje, saae og harve; men han skal selv lade Kornet til. 5 Læs Eng i alle Marker. Intet Almissekorn, men haver en Gaas og et Lam af hver Mand aarligen i vis Rente. Tiendere 14. Almuen plejer af gammel Tid at holde Præstegaards Alhus ved skjellig Bygd uden Præstens Bekostning, saa meget som Tømmer og Tag angjælder. Inventarium: Bord og Bænke.

Degnens Rente: 1 Skp. Rug og 1 Skp. Byg af hver Mand. Jord i alle Marker 31 Skp. og 1 Læs Eng. Jorden skal Almuen pløje og saae ham. Hellemissesmad 4 Rugleve, et Bøste Flæsk og Medister af hver Mand.

Annō Dni 1564 in mense Octobri partimque in Novembri visitavi omnes Ecclesias provinciales Fuelse, visitationem inchoans 23 Oct. eamque absolvens circa diem Novembr. 9. In qua visitatione præter necessaria negotia, quæ ad officium præpositi juxta regiam ordinationem et visitationis formulam D. Petri Palladii spectabant, non sine magno labore et molestia conscripsi et in certum registrum retuli bona Ecclesiastica, Ecclesiarum, Pastorum ac Diaconorum, totius Provinciæ tali forma ac modo, ut supra vides, in eum finem, ne bona quædam Ecclesiastica abalienentur posthac per quorundam malorum hominum fraudem, nec cuilibet deprædendarum Ecclesiarum occasio pateat, sicut hactenus factum est, non absque maximo tam Ecclesiarum quam Pastorum damno, quod forte in ipso registro invenies. Utinam ante annos aliquot ita notata, signata, conscripta inque certa registra relata fuissent bona Ecclesiastica in

Lalandia, prædæ non fuissent quibusdam sic exposita et ablata, ut sunt.

 II.

M. Hans Jørgensen Sadolins Fald.

Blandt de danskfødte Latindigtere i det 16. Aarh. havde neppe nogen bragt det videre end ovennævnte Mand, der var en Søn af Fyns Stifts første evangeliske Biskop, M. Jørgen Jensen (Sadolin). I sin Ungdom havde han studeret længe i Udlandet og gjort sig bemærket ved en Række latinske Poesier af ikke ringe Værd. 1556 var han bleven Præst i Thoreby, et af de anseeligste Kald paa Laaland, og 1561 var han bleven valgt til Provst i Musse Herred. Han var, som det synes, vel anset af alle, og Kongen havde 10 Januar 1570 udnævnt ham til Poeta laureatus og givet ham et smukt Digttervaaben i Anledning af en Række latinske Epigrammer om de danske Konger, som han 1569 havde udgivet¹). Et sædeligt Fald bragte imidlertid 1575 Forstyrrelse ind i hans Liv, just som han stod paa Højdepunktet af sin litterære Virksomhed²). Herom indeholder

---

¹) De regibus Daniæ Epigrammation liber unus, qui Regum Danicorum Chorus inscribitur. Hafn. 1569, 4°. Ifølge Celsius, Hist. Bibliothecæ Upsal. p. 103, findes i Upsala et Hdskr. med Titel: Johannes Georgius Sadolinus, De Danorum Regibus libri VII Fol., om hvilket Celsius bemærker: »Opus historicum latine conscriptum, in fine mutilum; absunt nempe omnia, quæ post tempora Christophori Regis hic idem scripserat«. Dette Værk er aabenbart forskjelligt fra ovennævnte, og er maaske forfattet under Sadolins Ophold i Sorø Kloster (s. ndf.). Trykt er det sikkert ikke blevet.

²) Foruden andre bekjendte Arbejder af Sadolin fra Tiden umiddelbart før hans Fald (s. Saml. t. Fyns Hist. og Topogr. IV, 107 ff.) kan nævnes: Epitaphium Dn. Johanni Bilde, Domino Bildesholmij scriptum a Johanne Georgio Sadolino P. L. (1575), trykt i Forbindelse med M. Thorberni Nicolai Ripensis Carmen Funebre Græcolatinum in obitum D. Johannis Bilde, D. de Bildesholm, qui obiit 4 Cal. Maii 1575.

det nærmere i følgende Aktstykker, der give nøjagtigere Efterretning om Sagen, end man hidtil har haft¹⁾.

1.

1575, 6. September. Biskop Niels Jespersen og Landemodet i Maribo erklære M. Hans Jørgensen for afsat paa Grund af Ægteskabsbrud begaaet med Anne Baad, en adelig Klosterjomfru i Maribo.

Nyt hist. Tidsskrift V, 138. Dommen er ikke mere bevaret.

2.

1575, 3. Oktober. Kgl. Befaling til Albert Oxe, Lensmand paa Aalholm: »Vid, at efterdi vi komme udi Forfaring, hvorledes en ved Navn Mester Hans Jørgensen, som var Præst i Flintinge, skal have »belejet« en af de Jomfruer, som har været udi Maribo Kloster, endog han selv haver hans Ægtehustru; og for den Friheds²⁾ Skyld, vi hannem nogen Tid siden forleden givet haver, mener han, saadant ustraffet at skulle afgaa: da bede vi dig og ville, at du strax med det første lader paagribe og fængslig indsatte forskrevne Mester Hans Jørgensen, desligeste lader opskrive hans Gods, og siden lader gaa over hannem saa meget, Lov og Ret er«.

A. Kall Rasmussen, Musse Herred I, 182—3.

3.

1575³⁾ den 24. Oktober holdtes Provstemode udi Maribo. — — — Til samme Landemode var indstevnet den for be-

¹⁾ I min Levnedbeskrivelse af M. Jørgen Jensen Sadolin (Særtryk af Saml. t. Fyns Hist. og Topogr. IV), S. 101 ff. er forøvrigt meddelt Efterretninger om Sønnen, M. Hans Jørgensen Sadolin. Men siden har jeg fundet flere Aktstykker, der nærmere bestemme Tiden og give Oplysning om Biomstændigheder. Jvfr. foran, S. 3—4 og 34.

²⁾ D. e. hans Udnævnelse til Poeta laureatus og Begavelse med et Digtervaaben (findes afbildet i Danske Saml. I, 176).

³⁾ Den foreliggende Afskrift har Aarstallet 1576 (vistnok urigtigt).

gangen Horeri med Anne Baadsdatter fra Thoreby Kald dømte Mester Hans Jørgensen tillige med hans Hustru, Marine Ulfsdatter; da dette imellem dem forefaldt: Marine Ulfsdatter fremstod for Retten og med lydelig Røst tilspurde sin Husbonde, for^{ne} M. Hans Jørgensen, og hannem paa det højeste formanede, om han nogen Klage imod hende havde at gjøre, enten at hun havde forarsaget ham Anledning til dette Fald at begaa med Anne Baadsdatter, som han var bleven overbevist, og han selv havde tilstaaet, eller om han, fra den første Tid hun blev hans Hustru, havde selv befundet eller af andre hørt nogen Uære eller uanstændigt Væsen eller Gjerning hos hende; saa og om hun ikke saa vel udi sin Husholdning som i al sin øvrige Omgjængelse, uden og inden sit Hus, imod ham havde bevist sig en oprigtig, ærlig, trofast og kjærlig Ægtefælle, og imod alle forholdt sig, som en ærlig Dannekvinde vel egner og anstaar, saa vidt hende af Guds Naade muligt være kunde¹⁾. Hvortil han svarede, at for^{ne} hans Hustru, Marine Ulfsdatter, havde aldrig med Gjæringer eller Ord foranlediget ham til dette hans Fald og Forseelse. Ikke heller vidste han, ej heller havde han hørt af andre nogen Uære eller uanstændig Væsen eller Gjærning til (o: hos) hende, men saa vel i hendes Husholdning som og i og uden Huset havde befundet hende at være en ærlig og dydig Ægtefælle. Og vilde han her og allevegne give hende en ærlig Dannekvindes Navn og Rygte for sin gudfrygtige Troskab og Lydighed baade udi sit Ægteskab og Husholdning og al anden tilbørlig Omgjængelse til denne Dag etc. At for^{ne} M. Hans Jørgensen Sadolin og hans Hustru Marine Ulfsdatter saadanne Ord og Tale imellem faldt for os her paa denne almindelig Landemode, det vidne vi med vores

---

¹⁾ Anledningen til, at dette Vidnesbyrd krævedes, har vistnok været, at Marine Ulfsdatter vilde søge at hindre, at Retten lagde Beslag paa hendes Del af det fælles Bo. (Jvfr. det ovenfor meddelte Kongebrev af 3. Oct. 1575).

Signeter og egen Haand underskrevet. Datum Aar og Dag, som forskrevet staar.

Albert Oxe.

Niels Jespersen.

Jørg. Christiernsen. Christopher Pedersen. Laurits Jørgensen.

Matz Brun.

Afskrift i Rogerts Saml. t. Laalands Hist., Thottske Saml. 730 Fol.

4.

1575 den 1. Decemb. paa Landemode i Maribo blev oplæst M. Hans Jørgensens Apologi, skreven med hans egen Haand, imod den Dom, hannem var overgaaet for Hor-Sag i Maribo.

Rogerts Saml. t. Laalands Historie.

5.

1575, 7. December. (Dresden.) Kurfyrst August af Sachsens Forbøn til Kong Frederik II for Hans Jørgensen Sadolin. »Dieweil er sich unser Vorschrift höchlich getröstet, und anders nichts denn Verhör mit seinem Gegenheil suchet, so bitten wir dienstlich und freundlich, E. Kön. Würde wolle ihm dieser unser Vorbitte, zu verhoffter Aufspürung seiner angezogenen Unschuld, wider sein Gegenpart gnädigst geniesen lassen. Und werden E. Kön. W. sich sonsten Ihrer Gelegenheit nach auf des Supplicanten andere Bitte des gesuchten Unterhalts halben wohl zu erzeigen wissen«.

Orig. i Rigsarkivet, Saml. Sachsen Nr. 21. Brevet er paategnet: Product. Fridrichsburg per Arnoldum Witfeldium den 13 Decemb. Ao. 76¹).

Vedlagt findes Afskrift af en udateret Skrivelse fra Kurfyrstinde Anna med Forbøn for Hans Jørgensen Sadolin

¹) Ere Dateringerne rigtige i denne Paategning og i Kurfyrstens Brev, saa synes M. Hans Jørgensen at have gjemt længe paa »Forskriften« og først at have afleveret den, da Dommen over ham var stadfæstet 12 Dec. 1576 af den gejstlige Højesteret (s. nedf.).

hos Kong Frederik, at den nævnte Mand maatte komme »hier aus der Herberge¹⁾« og hjem til sit Fædreland, og der faa »ein ehrlich Stipendium oder Unterhaltung«.

6.

Rector Academiae Witebergensis Michael Teuberus I. V. doctor et professor, singulis et uniuersis, quibus hæ literæ ad legendum oblatae fuerint, cum debita honoris, officij ac benevolentiae significatione S. D.

Redijt superiori anno in nostram Academiam vir eruditissimus IOHANNES GEORGIVS SADOLINVS DANVS, Poeta Laureatus, qui in eadem docentem olim nobiscum audivit Virum de Ecclesia Christi et optimarum artium studijs præclarissimè meritum Philippum Melanctonem, præceptorem nostrum communem. Is cum reuocatus ab amicis discessum pararet in patriam et sine publicis nostris literis abire nollet: Petenti ei has denegare non debuimus, præsertim cum hanc nostram operam suis rationibus profuturam confideret. Officii enim nostri esse ducimus, ut & discentium studia moresque gubernemus, et facientes ingenio ac virtute sua progressus in his laudabiles nostra benevolentia ac testimonio apud alios iuueamus. Compertum autem est nobis, hunc IOHANNEM GEORGIVM cum in cæteris disciplinarum studijs operam nauasse præclaram, tum vero in Poetica præcipue excellere: cuius industriæ suæ specimen aliquot iam annos edit in publicum, & hoc nomine eum Melanctoni charum atque iucundum fuisse intelligimus. Interea Academias Germaniæ adjit varias, ut recta doctorum iudicia de summa religionis Christianæ cognoscerit, & vitæ liberalis atque eruditæ præsidijs se instrueret. Reuersus in Daniam, vltra annos XX Ecclesiæ Christi seruiuit, docendo ac profitendo salutare verbum DEI,

---

¹⁾ Dette Udtryk tyder paa, at han har været indmanet for Gjæld i Wittenberg, eller hvor han nu paa den Tid var.

quod verè obsonium est animæ dulcissimum. Cæterum cum fortunæ quadam iniquitate pressus superiore anno e patria se in Germaniam contulerit, nunc se in tutum & tranquilum portum restitui optat. Qua in re subsidium sibi comparare studuit ab Illustriss. principe Electore Avgvsto, Duce Saxoniae &c. Domino nostro clementissimo. Sed quoniam, vt membrum hujus Academiae, in nostra quoque benevolentia spem aliquam ponebat, hac eum frustrari nolui-
mus: præsertim cum hactenus ita nobiscum vixerit, ut nihil prætermiserit eorum, quæ ad officium viri eruditi, honesti ac moderati pertinere videntur.

Quod restat igitur, & nosmetipsi dignitati atque commodis huius SADOLINI fouemus, et singulos atque vniuersos, quibus has literas nostras exhibuerit, reuerenter atque officiosè oramus, vt quibuscunque possunt humanitatis & benevolentiae officijs, eum iuuent & ornent & hac in re nostræ etiam Academiae respectui aliquid tribuant. Inprimis vero inclyto ac potentissimo Principi ac Domino, Domino FRIDERICO II, Regi Daniæ &c. Illustrique regni Senatui huius viri studia commendamus, orantes, qua par est animi submissi reuerentia, ut sua eum clementia, gratia, benignitate complectantur ac foueant. Et confidimus enim, SADOLINVM nostrum se ita rectum gratumque præbiturum erga omnes, ne quem operæ, studii officijque collati pæniteat: & nos vicissim singulis nostro loco debita obsequia, honorem & gratificandi studium pro viribus deferimus ac pollicemur.

Perscriptum Witebergæ III. Idus Septembris, Anno Jesu Christi M.D.LXXVI.

Afskrift af Originalen paa Pergament med vedhængende Jernkapsel, hvori Levning af et rødt Voxsegl, er os meddelt af Provst Esmann.

7.

1576, 24. Oktober. Kgl. aabent Brev, hvorved et Vicarie i Kjøbenhavn, som Mester Hans Jørgensen, der »for nogen Forseelse og Mishandel var rømt her af Riget«,

hidtil havde haft¹⁾, henlægges til Underholdning for Sognepræsterne i Kjøbenhavn.

Rørdam, Kbhvns Kirker og Klosterne i Middelald., Tillæg, S. 216.

8.

Mester Hans Jørgensen fik Kgl. Maj.s Lejdebrev at maatte komme fri ind udi Riget igjen sin Sag at forsvare til Rette paa 6 Ugers Tid. Actum Kalundborg d. 22 Novbr. 1576.

Fynske og smaal. Tegnelser I, 288.

9.

1576, 11. December. Kgl. Befaling til Sjælands Biskop Dr. Povl Madsen samt Universitetets Rektor og Professorer om i Forbindelse med Kansler Niels Kaas og Rentemester Christoffer Valkendorf at afgive deres Kjendelse, om den Dom, som Biskoppen i Fyn og andre Præster paa Landemodet havde fældet over Mester Hans Jørgensen af Flintinge, der »nu er kommen tilstede«, bør at staa ved Magt eller ikke.

Saml. t. Fyns Hist. og Topographi. IV, 169 f.

10.

Vi efterskrevne Niels Kaas til Taarupgaard, Christoffer Valkendorf til Glorup, Povl Madsen, Superintendent udi Sjælands Stift, Niels Hemmingsen D^r, Anders Lavritsen D^r, Anders Pedersen, Claus Lavritsen, Hans Sascerides, Jakob Madsen, Professores og Læsemestere udi Kjøbenhavns Universitet, gjøre alle vitterligt, at Aar efter Guds Byrd 1576, Onsdag, som var den 12te Decemb., vare vi tilhobe forsamlede udi Hellig Geistes Hus udi Kjøbenhavn efter Kgl. Maj.s vor allernaadigste Herres skriftlige Befaling, at høre en Sag udi Rette mellem Mag. Niels Jespersen, Super-

¹⁾ En Oplysning om, hvad dette Vicarie indbragte, findes hos Nielsen, Kbhvns Diplomatarium I, 420.

intendent i Fyns Stift, paa den ene, og Mag. Hans Jørgensen, fordum Sognepræst til Thoreby udi Laaland, paa den anden Side, om Trætte, dennem imellem var for en Dom, som forskrevne Mag. Niels med Herredsprovsterne udi Laaland have dømt imellem ærlig og velbyrdig Albret Oxe og forskrevne M. Hans Jørgensen paa Landemode udi Maribo, under Dato 1575¹⁾ den 6te Sept. udgivet, hvilken Dom forskrevne M. Hans haver sig siden imod lagt med Ilding og mangfoldige Skjældsskrifter, menendes, den langt anderledes at være af M. Niels og forskrevne Provster gjort og sammenskrevet, end Sagen udi den Rettergang udi Maribo sig skulde have begivet. Her om er de baade mødt her for os idag i Rette. Og først berettede forskrevne Mag. Hans Jørgensen, at han ikke havde taget sig nogen Hørsag til med den Adelsperson Anne Baadsdatter at have bedrevet; ej kjendte sig udi nogle de Sager skyldig, som Albret Oxe udi den Rettergang hannem haver tilsagt og samme Dom indeholder; menendes derfor, sig udi samme Dom at være sket for kort. Og til dets Bevisning først fremlagde han en skriftlig Beretning, udi hvilken M. Hans udi Stykkevis fremsætter, hvad hannem fejler paa samme Dom. Dernæst lod han læse fem Papirsbreve den Sag anrørendes, som M. Hans tilforn haver udi Rette lagt for M. Niels og Provsterne paa Landemodet, og findes alle indtegnede udi deres Dom, hver under sit Dato og Indhold. Hvilke Breve M. Hans mente nu som tilforn at være nok til sin og forskrevne Anne Baadsdatters Aarsage og Undskyldning udi de Sager, hannem af Albret Oxe vare tilsagte. Her imod svarede M. Niels Jespersen og sagde, samme Dom, som han med Provsterne imellem Albret Oxe og M. Hans udgivet haver efter Tiltale og Gjensvar, som udi Rettergang Albret Oxe og M. Hans Jørgensen imellem faldt, saa og efter M. Hans Jørgensens egen fri og uaftvungen

¹⁾ I den foreliggende Afskrift staar: 1576. Men det maa være en Fejlskrift for 1575. Jvfr. Nyt hist. Tidsskrift V, 138.

Bekjendelse, aldeles og udi alle Maade saa at være forløben, som samme deres Dom indeholder og udviser. Og til dets Bevisning fremlagde M. Niels først et forskrevne Anne Baadsdatters Brev med Ciffer og Planeters Karakterer skrevet, hvilket Brev M. Hans Jørgensen ikke kunde benegte sig at være til Haande kommet, hvorpaa og findes hans egen Haand antegnet, som han og for os bestod. Udi hvilket Brev forskrevne Anne Baadsdatter mangesteds kalder M. Hans Jørgensen sin Mand og siger sig at være med hans Barn, med flere løsagtige Ord, samme Brev indeholder. Med hvilket Brev Albret Oxe paa Landemode udi Maribo efter M. Hanses egen Bekjendelse paagik hannem den Hørsag, som han med forskrevne Anne Baadsdatter skulde have bedrevet. Fremlagde ogsaa M. Niels Mester Hans Jørgensens Sendebrev, som fandtes hans egen Haandskrift, en [af] de Laalands Provster tilskrevet, tredie Dag efter den Dom var afsagt, udi hvilket Brev M. Hans takker samme Provst og de andre alle, at de have gjort ret, og siger Aarsagen: thi Herren er retfærdig, og hans Dom er ret. End et Albret Oxes Brev og Bekjendelse, som hjemler den Rettergang imellem sig og M. Hans Jørgensen paa Maribo Landemode i alle Maader, efter som han rettest kan vide, saa at være forløben, som forskrevne Dom, derpaa udgivet, indeholder; og formener¹⁾ og forskrevne M. Hanses Bekjendelse saa at have været der overlyst for Rette, som samme Dom udviser. Og mente fordi M. Niels sig hermed noksomt at have bevist sin og Provsternes Dom, som M. Hans paailder, ret og sandfærdig at være, og med ingen Skjel af M. Hans eller nogen at kunne vides²⁾ eller imodsiges i nogen Maade; ej heller kristeligt og ærligt at være gjort, at M. Hans Jørgensen baade udenlands og her udi Riget hannem og de Dannemænd Provster for den deres Dom med adskillige Skjældsskrifter og forsmædelige Ord paa

¹⁾ I Afskriften synes at staa: formaar.

²⁾ forkastes.

deres rette Aarsage(!) til deres gode Rygtes og Navns Belastning saa overdraget og forulempet haver. Hvilke M. Hans Jørgensens Skjældsskrifter, baade udi Tryk og med hans egen Haand vidtløftig udgangne, Mag. Niels her idag for os lod læse og overse. Da tilspurgte vi forskrevne Mester Hans Jørgensen, om han havde andre og flere Vidnesbyrd, beseglede Breve eller levendes Røst, som han nu her for Dom vilde nyde og undgælde udi denne Sag, end forskrevne fem Breve, som han her for os fremlagde, eller vidste sig anderledes den Sag at fralægge og den Dom at omkaste, end med sin egen mundtlige Beretning og Undskyldning. Da sagde han nej, men mente, det at være nok, og vilde ej heller vedgaa nogen anden Bekjendelse i den Sag, men begjærede Dom for sig. Da efter Tiltale og Gjensvar, Brev og Bevisning, som for os i Rette lagdes, og den Sags Lejlighed sagde vi der saa paa for Rette, at vi ikke andet kan finde eller skjønne, end forskrevne Dom, som M. Niels Jespersen med Provsterne udi Laaland imellem Albret Oxe og forskrevne Mester Hans Jørgensen i denne Sag udgivet og beseglet haver, er ret og sandfærdig, og ej vidste der imod noget at kunne sige; men bør ved sin fulde Magt at staa. Og til ydermere Vidnesbyrd have vi trykt vores egen Indsegl her neden under. Datum die et anno ut supra.

Neden under findes skrevet: Soli deo gloria, qui est justus judex, qui contendeat cum injuste contendente.

Afskrift P. Rogerts Saml. om Laaland, Thottske Saml. 730 Fol.

11.

1576, 15. December. Kongelig Befaling til Christoffer Valkendorf om, at M. Hans Jørgensen for Godtfolks Forbøns og for sin Lærdoms Skyld maa være fritagen for den fortjente Straf og fremtidig nyde Klæde og Føde i Sorø Kloster, mod at han nøjagtig forpligter sig til, »at han ikke med Skjændsskrifter indenlands eller udenlands, aabenbarlig eller lønlig, ved sig selv eller andre udskreven, udi

nogen Maade skal forulempe sin Vederpart Bispen eller andre«, saa fremt han ikke vil straffes paa Livet.

Saml. t. Fyns Hist. og Topographi IV, 171.

12.

1576, 15. December. Kgl. Befaling til Abbeden i Sorø, om at M. Hans Jørgensen fremtidig skal have Klæde og Føde samt eget Værelse i Klosteret, og at han skal være »fri og ledig« sammesteds.

Saml. t. Fyns Hist. og Topographi IV, 172. Af Pontoppidans Ann. eccl. Dan. III, 490, fremgaar, at da Sorø Kloster 1589 forlenedes til Peter Reetz, forbeholdtes det, at Mag. Hans Jørgensen fremdeles skulde have sit Underhold der.

13.

Anno 1578, Mandagen efter Trinitatis Søndag, blev samtlige fire Provster i Laaland kaldte til Aalholm af Lensmanden og Stiftsregenteren over Laaland og Falster velb. Hack Ulfstand for at høre kgl. Befaling til ham, at han skulde skaffe Marine Ulfs[datter] Ret over Provsterne for den Dom, de havde dømt imellem hende og Hr. Hans Bentsen etc.¹⁾.

Rogerts Saml. om Laaland (Thottske Saml. 730 Fol.).

14.

Mester Hans Jørgensen Sadolinus fik Kgl. Maj.s Brev at maa herefter være og blive, hvor hannem lyster og sig kan nære og underholde, ut sequitur.

Vi Frederik den Anden etc. Gjøre alle vitterligt, at eftersom Vi for nogen Aarsag og Forseelse denne Brevviser, Mester Hans Jørgensen, en Tid lang have ladet anholde udi Sorø Kloster, da have vi nu naadigst hannem af samme Behægtelse løsgivet, saa han her efter maa være

¹⁾ Det er os ikke bekjendt, hvorom denne Tvist har drejet sig. Hr. Hans Bentsen var bleven Præst i Thoreby efter M. Hans Jørgensen Sadolins Afsættelse.

og blive, hvor han sig nære og underholde kan, her udi Riget. Thi forbyde vi etc. Actum Antvorskov Kloster den 16 Octobris Aar 1580.

Sjælandske Registre Nr. 12, Fol. 129.

III.

Hr. Jakob Hansen Cuningham i Horslunde.

Denne Mand var vistnok en uægte Søn af John Cuningham eller Hans Kønningham, en Skotte af adelig Byrd, der i Begyndelsen af Christian IV's Tid kom her til Landet, 1603 fik Bestalling som Skibshøvedsmand, 1605 og 6 deltog som Fører i de mærkelige Expeditioner til Grønland, og fra 1619 til 51 var Lensmand paa Vardøhus¹⁾. — Han var født 1619 og kom 1632 i Sorø Skole²⁾, hvorfra han 1637 afgik til Universitetet. Efter at han havde fuldendt sine theologiske Studier, syntes der at aabne sig en Udsigt for ham til at blive Præst i Hyllinge og Lyngby i Sømme Hrd. i Sjælland, som følgende Brev viser:

Wii Christian den Femte, med Guds naade Danmarckis, Norgis, Wendes oc Gottis Printz, Hertug udi Schleswigh, Holsteen, Giør alle witterligtt, att wi vdi Oss Elschel. kierre Herr Faders frauærelse haffuer naadigst beuilliget oc tillat, saa oc nu hermed beuilliger oc tillader, at saa fremt M. Hans Pauckh effter woris naadigste Promotoriall skriffuelse til Hyllinge oc Lyndby Sogn icke komme kand, daa neruerende Jacob Hansøn Kønninghamb at schall for nogen Anden kaldis till for^{ne} Hyllinge og Lyndby Sogn, effter som hand allerede her er kient dychtig oc schiichelich samme

¹⁾ Dansk biogr. Lexikon IV, 120 og de der anførte Kilder, hvortil kan føjes: Saml. t. det norske Folks og Sprogs Hist. III, 157. Norske Saml. i 8vo, I, 122. Paus, Forordninger, S. 835 f., samt Norske Rigsregistranter.

²⁾ Tauber, Sorø Academi, Till. S. XLIV.

kald at kunde bethienne oc forstaae. Forbiudendis alle oc een huer forskr^{ne} Jacob Hansøn Kiøninghamb herimod at hindre eller i naagen maader forfang at giøre, vnder woris Hyllest oc Naade. Giffuet paa Kiøbenhaffns Slott den 25 Julij Anno 1644. Vnder wort Signett

(L. S.)

Christian.

Originalen i Rigsarkivet (Danske Selskabs Breve) har følgende Paategning: »Denne bleff casset, och M. Hans Pouck forskriffuelse meddelt paany, dog at alting efter Ordinantzen och andre Kong. Forordninger omb Kald tilgar. In Julio«.

Jakob Hansen Cuningham blev altsaa ikke Præst i Kirke-Hyllinge. Men hans Konkurrent, M. Hans Pouch, blev det forøvrigt heller ikke, saa Prins Christian var ikke heldig med sine »Promotorialskrivelser«. Den førstnævnte blev derimod 1645 Præst i Horslunde paa Laaland, ordineret 16. Juli s. A. af Biskop Hans Michelsen¹⁾. Men efter at han havde virket her i nogle Aar, skete det, at han i Juli 1651, idet han kjørte igjennem Halsted, lige udenfor Præstegaarden, af Vaade ikjelskjød Kort Madsens Søn af Naskov²⁾. Som rimeligt kan findes, blev det en meget alvorlig Sag for ham. Efter at 16 Mænd havde afsagt en foreløbig Kjendelse angaaende Drabets Natur, og Sagen var indberettet til Regjeringen, affordrede Kongen det theologiske Fakultet en Erklæring, hvilken herefter følger³⁾:

Eftersom vi have bekommet voris allernaadigste Herres og Konges naadigste Befaling, ved den gode Herre, Hr. Christian Thomessøn, K. M. Kansler, at vi underdanigst skulde give vores Betænkende, om Hr. Jakob Hansøn, Sognepræst til Horslunde Sogn, som af Vaade, efter 16 Mænds

¹⁾ Kirkehist. Saml. 3. R. V, 134.

²⁾ Rhode, Saml. t. Laalands og Falsters Hist. I, 233.

³⁾ Efter Orig. i Rigsarkivet.

Afsigt, haver med en Pistol ihjelskudt Mads Cortzøn, kunde naadigst bevilges selv den hellige Kirketjeneste her efter at forestaa: Da er her paa vores underdanigste Betænkende, at endog dette Drab er sket af Vaade, imod bemeldte Hr. Jacob Hansøns Villie, Forsæt eller Formodning: saa er det dog saadan en Synd for Gud, at Hr. Jacob derved haver sine Hænder ved Blod besmittet, og derfor ikke vide med god Samvittighed at tilraade Hr. Jacob den hellige Herrens Tjeneste her efter at forrette. Thi dersom Gud ikke vilde bevilge, at David maatte opbygge hannem Templen, fordi han udi Krigen havde udøst meget Blod, uanset at Guds Aand selv vidner, at de Krige, David førte, vare Herrens egne Krige; meget mindre vil det Herren befalde, at den skulde Herrens hellige Tjeneste forrette, som af Uagtsomhed sine Hænder med uskyldigt Blod haver besmittet. Og haver det ikke alene in prisca Ecclesia, men endogsaa udi disse Riger været brugeligt, at de Præstemænd, som saadanne involuntaria og casualia homicidia have begaaet, dennem ikke er bevilget den hellige Herrens Tjeneste selv at forrette. Indstiller derfor til Hans K. M.s naadigste Villie, om forbemeldte Hr. Jacob, naar han for saadan sin Gjerning haver staaet aabenbar Skrifte udi Menigheden, enten maatte holde en Medtjener, som Guds Tjeneste kunde forrette, eller og, om Kaldets Lejlighed det kan taale, nyde aarligen en Del af Kaldets Indkom, paa det han, hans Hustru og Børn ikke udi største Armod skulde geraade. Gud oplyse Hans K. M. til de Raad at følge, som allermest kunde tjene til Guds Æres Forfremmelse og Menighedens salige Opyggelse. Kjøbenhavn den 18 Septemb. 1651.

Jesper Brochmand D.

egen Haand.

Lauritz Mortenssøn

m. propria.

Hans Hanssøn Resen D.

egen Haand.

Hans Svane

egen Haand.

Efter denne Erklæring bliver man forundret ved at træffe paa følgende Kongebrev til Lensmanden i Halsted Kloster og Ravensborg Len:

Hr. Flemming Ulfeld fik Brev Hr. Jakob Kønningham anlangendes.

V. s. G. t. Eftersom vi naadigst erfare, Hr. Jacob Kønningham af Vaade at skal have beganget et Drab paa en Person ved Navn Hans (!) Korts, da bede vi Eder og naadigst ville, at I hannem for Eder indstevne og tillige med Bispen kjender og dømmer, om I eragte, hannem herefter at kan betjene Kaldet, og samme Eders Dom med forderligste udi vort Kancelli at indskikke. Hvorefter I siden vores naadigste Resolution haver at ervente, hvad Benaading vi hannem naadigst forunde vil.

Hafn. 22 Septembris Anno 1651¹⁾.

Har Lensmanden og Biskoppen afsagt nogen Dom, saa maa man antage, at den har gaaet i samme Retning som Fakultetets Erklæring; thi Kongens Resolution blev den, som herefter følger:

Hr. Jacob Kønningh fik Bevilling at maa beholde sit Kald og kalde en Kapellan.

Frederik 3 etc. Gjør alle vitterligt, at eftersom os elskel. Hr. Jacob Hansen udi Horslund for kort Tid siden et Drab af Vaade paa en Person, ved Navn Mads Torff (!), beganget haver, hvorefter han ej sit Kald selv enten for Alteret eller paa Prædikestolen herefter kan betjene, da have vi hannem af sønderlig kongelig Gunst og Naade naadigst bevilliget og tilladt, saa og hermed bevillige og tillade, at han herefter ved en Kapellan, som han selv skal lønne, maa lade [Embedet] betjene, og siden selv nyde Resten af dets Indkomme. Datum Hafniæ 8 Novemb. 1651¹⁾.

Hr. Jakob var altsaa udelukket fra de egentlige præstelige Forretninger; men i andre Henseender agtedes han dog fremdeles som Præst, hvad bl. a. fremgaar deraf, at han 1655 var en af den laalandske Gejstligheds deputerede

¹⁾ Smaalandske Tegnelse VIII, 26—7.

¹⁾ Smaalandske Registre Nr. 7, Fol. 38.

ved Tronfølgerhyldingen i Odense¹). Aaret efter gjorde han et Forsøg paa at opnaa Tilgivelse ved et Andragende til Kongen, der her skal meddeles tillige med Kongens Skrivelse derom til Universitetet og dettes Erklæring.

1.

Hr. Jakob Cuninghams Supplication.

Stormægtigste, høybaarne Fyrste, allernaadigste Konge og Herre. Eftersom højeste Hjerte Sorg mig elendig og bedrøved rammet haver, saa en meget ulykkelig Vaades Hændelse for sex Aar forleden ganske uforvarendes hos mig sig indsneget haver, idet en ung Person, ja iblandt bedste Venner, aldeles uformodelig imod min Villie ved en Pistols Afspringelse er saaret, og siden efter fem Dage af Døden overilet, saa kjender den højeste Gud, at saadant vemodeligst mig smertet haver, især slig Vaades Hændelse at skulle antreffe baade min Ven, ja den, mod hvilken jeg aldrig havde fattet Fortrædeligheds eller Vredes Tanke, hvor om den uskyldige Jesus allertryggest med mig udi min Samvittighed skal bære Viden, og den afdøde udi Guds Mands Nærværelse tillige med Faderen mig fra forsættelig Gjerning undskyldiget haver. Da efterdi den højeste Gud i al Naade haver kjendt mig, skjult vel sit Ansigt, og en liden Stund, mens Vreden varede, forladt mig, at jeg ikke efter hans første Kaldelse saa langsommelig Tid haver af den hellige Sted talet til min Menighed i Herrens Navn, saa haver dog den milde Gud strax ved sin Kraftes Finger rørt det kongelige Hjerte, at bevise mig højbedrøvede største Naade. Ombedes endnu paa det allerydmygeligste, hans kongl. Majestæt for Jesu Skyld (hvilken alene Persen for mig trødet haver og forskaffet Forsoning) den højeste Naade mildeligst vilde betee, at jeg endnu før Døden maatte sendes at vidne og tale Sandheds Ord til min Menighed af Herrens Munds Aande, saa jeg med den faldne Petro maatte

¹) Danske Mag. 3. R. V, 331.

nyde Overhyrdens mildeligste Aasyn, ja med Paulo af himmelske Lyses Overskinnelse erlange Befaling, hvad jeg skal gjøre, at Sandheds Vidnesbyrd om den kortfæste Jesu ikke skulde ligge udi Skjul, men aabenbar ved mig uværdige forkyndes. Saadan stor Naades Beviisning til Guds Æres Forfremmelse, vil den barmhjertige og milde Gud det kongelige Hjerte udi al Naades og Velsignelses overflødig Rigdom faderligst belønne, hvorom jeg min Gud uafsladelig i Christo Jesu med Aandens Bistand formane skal.

Horslund den 8 November 1656.

Hans kongelige Majestæts
allerydmygeliste Forbeder
Jakob Cuningham Hansøn.
Egen Haand.

2.

Kongeligt Missive om Hr. Jakob Kønningam.

Frederik III o. s. v. Hvad Hr. Jakob Kønningam hos os underdanigst haver ladet anholde og begjere, kan I af hosføjede hans underdanigste Supplication videre see og erfare. Thi bede vi eder og naadigst ville, at I med forderligste eders underdanigste skriftlig Betænkende derom i vores Kancelli indskikke, og om I eragte hannem for den forrige af hannem begangne Forseelse at kan bevilges Prædikestolen igjen at betjene. Dermed skeer vor Villie. Befalendes Eder Gud. — Skrevet paa vort Slot Kjøbenhavn den 14 Novembr. 1656. Under vort Signet.

Friderich.

Udskrift: Os elskelige, hæderlige og højlærde Rectori og menige Professoribus udi Universitetet i vor Kjøbsted Kjøbenhavn.

3.

Universitetets Betænkende om Hr. Jakob Cuningham.

Stormægtigste Herre, allernaadigste Konning. Gud den allerhøjeste Eders kongl. Majestæt med et langvarigt, lyk-

saligt og fredeligt Regimente af det Høje velsigne og be-naade. Efter kongelige Majestæts naadigste Befalning og Villie, at vi paa Hr. Jakob Cuninghams Supplication vores underdanigst skriftlig Betænkende i Kancelliet skulde ind-skatte, om vi eragte hannem for den forrige af hannem begangne Forseelse, at kan bevilges Prædikestolen igjen at betjene, udi al Hørsomhed underdanigst at efterkomme, haver vi Sagen, som udi de 16 Sandemænds Afsigt findes andragen og af Hr. Jakob for os fremlagt, paa det flittigste overvejet og Sagens Beskaffenhed efter vores Tykke saa-ledes befundet. At eftersom Hr. Jakob af Vaade et Drab haver beganget og af kongeligt Hyldest er benaadet sit Kald at beholde, dog ved en Kapellan det at lade betjene, kan vi ikke eragte højere kongelig Naade hannem at kunne vederfares. Thi at Hr. Jakob Prædikestolen saavel som de højværdige Sakramenter her efter selv skulde betjene, synes ikke uden de Enfoldiges Stød og Forargelse at kunne til-lades for efterfølgende Aarsags Skyld. Først, efterdi den alene vise Gud haver ikke i alle Maade ville ladet menne-skelig Blods Udgydelse, som af Vaade kunde være skeet, være ustraffet, men forordnet Fristeder, hvor Manddrabere skulle sig opholde til den ypperste Præsts Død, og hvis han desforinden fandtes uden sin Fristads Markskjel, og af Sagsøgerne eller Blodhevnerne blev ihjelslaget, da skulde Blodhevnerne ikke være skyldige i Manddraberens Blod, Num. 35. v. 25. 26. 27. Dernæst, David Guds Folkes Konge og en Mand efter Guds eget Hjerte, af Gud selv befalet at føre Krig, maatte ikke bygge Herren et Huus og Tempel, fordi han udi Krigen havde udgydet Blod, og det dog efter Herrens egen Befaling udi hans lovlige Kald og Regimente. Thi saaledes bekjender David om sig selv 1 Chron. 22 v. 7. 8: Jeg havde isinde at bygge Herrens min Guds Navn et Huus, mens Herrens Ord kom til mig og sagde: Du haver udstyrt meget Blod og ført store Krige, du skalt ikke bygge mit Navn et Huus, thi du udstyrte meget Blod paa Jorden for mig. For det Tredie: Høj-

lovlig Ihukommelses Christiani IV Reses, pag. 24 forbyder en Præst, som sig med det højværdige Alterens Sakramente forseer, videre med Embedet sig at befatte, endog han af Sygdom eller uformodelig Skrøbeligheds Tilfald kan være overilet. Hvilket billigen agtes for en ringere Forseelse, end naar en Præst, som er ved god Helbred og Fornuft, af Vaade og Uagtsomhed ved sine egne Hænders Forseelse et Menneskes Blod, som efter Guds Billede er skabt, paa Jorden udgyder, eftersom Guds Aand dette mere end det Andet i sit Ord strafværdigt forklarer, naar Num. 35 v. 27 mod 1 Cor. 10 v. 16 confereres og overvejes.

Kjøbenhavn 18 Novembr. 1656.

Eders kongelige Majestæts
 underdanigste Tjenere og tro Forbedere
 Rektor og Professores¹⁾.

Efter denne Erklæring var der ikke nogen Forandring i Tilstanden at vente for Hr. Jakob Cuningham, i alt Fald for det første. Endelig opnaaede han under Christian V en lille Formildelse i Straffen, som følgende Brev viser:

Hr. Jacob Cuningham Bevilling anl. sit Embedes Forretning.

C. 5. G. a. w. at wi efter allerunderdanigst ansøgning og begiering allernaad. hafve bevilget oc tilladt, saa oc hermed bevilger oc tillader, at Hr. Jacob Cuningham, Sogneprest til Hørslund Kirche i vort Land Lolland, maa u-agted det Drab, hand af Vaade for tiufve Aar siden schall hafve beganget, sin Meenighed igien som tilforn med Predichener om Bededage, Søndage, Festdage oc ellers andre Dage betiene, saa oc Ungdommen udi bemeldte sit Sogn catechisere oc i Børnelærdommen tilbørligen underwise. Dog hafuer hand sig paa de trei store Høytidsdage fra at prediche at entholde, oc derforuden med Afløsning, Sacra-

¹⁾ Konsistoriets Arkiv, Pakken 183, og Konsist. Kopibog 1656—63, Fol. 26—8.

menternes Administration oc ellers Alterets Betienelse sig aldeeles intet at befatte, mens saadant ved en ordinered Capellan herefter som hidindtill forsuarligen lade forrette. Forbydendes etc. Hafniæ d. 10 Januarii 1671¹⁾.

Ifølge Rhode, Saml. til Laalands og Falsters Historie I, 233—4, døde Hr. Jakob Cuningham d. 24. Marts 1680. Naar der sammesteds som et besynderligt Indfald af denne Præst fortælles, at han, da Svenskerne 1658—59 flere Gange hjemsøgte Laaland, beværtede en Del af dem saa vel, at han ved dem fik det store Arbejde med Grave rundt om Præstegaarden udført, saa er det unægtelig naivt at tro, at Fjenderne til Præstens Morskab skulde foretage et saadant Arbejde. I Friis's Bearbejdelse af Rhodes Værk siges (I, 168): »Nogle ville mene, at de mange Grave i Horslunde Præstegaards Have skrive sig fra de Svenske, som forskandsede sig der, fordi de jævnlig foruroligedes af Bønderne, endog af dem fra Stokkemark Sogn. Under et Lindetræ, som endnu i Mands Minde stod i Gaarden skal en fjendtlig Officer hemmelig været begravet. Præsten havde dræbt ham, fordi han under sit Ophold forførte hans Datter, der i sin Fortvivelse skal have druknet sig i Gaardens Brønd«. Hertil kan bemærkes, at nogen voxen Datter kan Hr. Jakob Cuningham selv neppe have haft paa Krigens Tid; men det kunde jo have været hans Stifdatter, da hans (første) Hustru, Katrine Mikkelsdatter, der døde 1659, siges at have været hans Formands Enke. Imidlertid er det med Drabet lidet sandsynligt; Hr. Jakob havde betalt saa dyre Lærepenge for sin Omgang med Skydevaaben, at han neppe oftere er kommen der²⁾.

¹⁾ Fynske og smaalandske Registre Nr. 9, Fol. 230—1.

²⁾ I Ny kirkehist. Saml. V, 326—7 findes en Sag fra samme Krig meddelt, der viser, hvor alvorlig det blev taget, at en Præst fik Ord for at have været Medvider i Drabet for en fjendtlig Soldat.